

Izhaja, izvenredni ponedeljek, vsak dan jutraj. Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. Do jutra se pošilja uredništva. Neprankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi vračajo. Izdajatelj in odgovorni urednik: Anton Gerbec. — Lastnik tiskarne: Edinost. Tisk tiskarne Edinost. Naročnina: znaša za mesec: L. 7.—, 3 mesece: L. 19.50, pol leta L. 32.—, leto L. 60.— Za inozemstvo mesečno 4 lire več. Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

# EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm.). — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 40 cent. osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po L. 1.—, oglasi denarnih zavodov mm po L. 2. — Mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa L. 2. — Oglasi, naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

## Naš položaj

Povodom vsakega divjstva, ki ga mora pretrpeti naše miroljubno ljudstvo v tej novodobni rimski državi, nam prihaja sila pisma od naših ljudi, ki ne morejo razumeti, kako so take stvari sploh mogoče. Tako dobivamo še vedno pisma najrazličnejše vsebine o krških dogodkih, o zadnjem fašistovskem pohodu proti slovenskim napisom na Pivki itd. V vseh teh pisnih prijavah do izraza globoko zgražanje moralno nepokvarjenega našega človeka in vsi ti protesti izvenjajo v silno ogorčenje, ki ga naši dopisniki skoraj soglasno formulirajo s sledečimi vprašanji: »Ali nismo tudi mi ljudje kakor oni? Ali nismo tudi mi krščani kakor oni? — Kako morajo druge države dovoliti kaj takega?»

Ta in podobna vprašanja, ki jih dobivamo dan na dan, dokazujejo pač, kakor rečeno, da se je moralno čustvovanje našega ljudstva ohranilo na isti visoki stopnji, na kateri se je nahajalo pred vojno. Na drugi strani pa nam priča do nepokvarjenosti pojmovanje, da se naši široki sloji ne zavedajo popolnoma, kakšen je pravzaprav naš dejanski in pravni položaj. Iz vsega se vidi, da presoja naše ljudstvo svojo sedanjo usodo izključno na podlagi predvojnih pojmov. Posledice takega pojmovanja so v več ozihih zelo škodljive. Predvsem izvira iz tega grozno moralno trpljenje. S tem trpljenjem pa je na drugi strani zvezana velika nevarnost, da izgubi naš narod vsako nado v boljše bodočnost in da pade v prepad črnega obupa.

Radi tega je pač potrebno, da odgovorimo na kratko na taka vprašanja našega zbežanega ljudstva. Povejmo takoj, da se nam je zastoj sklicevati na dejstvo, da smo ljudje, kakor naši gospodarji, da smo iste vere kot oni. Da nas ne smatrajo za ljudi, so dokazali z vsem, kar so nam storili do sedaj pretrpeti. V naši altruistični morali lahko smatramo to za napuh, eden izmed naglavnih grehov, toda dejstvo je in ostane, da se moderni Italijani smatrajo za prvi narod na svetu. Vsi drugi narodi Angleži, Francozi, Rusi, Nemci itd. so lahko močnejši, slavni, junaki, toda kljub temu so za Italijana le narodi druge vrste. Kdor pazljivo zasleduje brezštevilne politične in patriotske manifestacije, dobi tudi proti svoji volji tak vtis o naziranju sedanje italijanske generacije. Tako naziranje pa ni nastalo še le včeraj, temveč so ga podedovali ali bolje zopet oživeli po starih Rimljanah. Za nekdanjega paganskega Rimljana so bili vsi ljudje razdeljeni v rimske državljane in barbore. Samo Rimljan je veljal za človeka v popolnem pomenu besede, vsa druga plemena so se smatrala bolj za živali nego za ljudi. Po vojni je dobilo staro rimljanstvo posebno moderno formulo v fašizmu. Slišali smo iz ust vodilnih fašistov, da je povratek k rimljanstvu eden izmed glavnih ciljev tega gibanja. Priznati moramo, da je dosegel fašizem že precejšnje uspehe. In ko so nas fašisti proglasili za golazen, morda in za »premagano plemo brez imena«, so bili pri tem popolnoma logični in dosledni samim sebi ter svojim rimskim praotcem. Ko imenujejo sosedne jim Jugoslovane »svinjarje«, »svinjske pastirje«, »fakine« itd., se pri tem le zvesto ravna po predpisih, ki jih je zapustil stari paganski Rim. Rimski »barbarus« je vseboval vse te pomene in še druge.

Pri takih razmerah je torej zastoj naše sklicevanje na občečloveški čut ali celo na krščansko usmiljenje. Smešni bi bili, ko bi hoteli delati kakemu Facti, Bonomiju, Giolittiju, Mussoliniju ali Federzoni nekatere moralne pridige. Te moderne Rimljane in njim sorodne gospode ne bo nikdar pekla vest pri pogledu na naša pogorišča, nikdar ne bodo vestno spoštovali ali dali spoštovati naša človeška, narodna in verska čustva, naše človeške, narodne in verske svetlinje. To se seveda zelo žalostno, toda je tako. Ako pa se hočeš prav izpoznavati v danih razmerah, jih moraš pač vzeti kakršne so in ne drugače. Čim se postavimo na to edino pravilno stališče, nam ne bo težko uvideti, da je popolnoma brezplodno tudi razmotrivanje, kako da morejo druge države dovoliti, da se tako postopa z miroljubnim ljudstvom, kakršno je naše. Mi smo res narodna manj-

šina, toda žal le po svojih naravnih razlikah, ki nas ločijo od italijanskega naroda. Pred evropskim javnim pravom mi kot manjšina ne obstajamo! To pa v sled tega ne, ker niso bile Italiji naložene po mirnih pogodbah nikake posebne obveze. Italija jih namreč ni hotela sprejeti, češ da so njeni zakoni tako liberalni in tako popolni, da bodo našle narodne manjšine v njih popolno zaščito. V sled tega je pravni položaj manjšin v Italiji popolnoma drugačen, kot je položaj manjšin v Avstriji, Jugoslaviji, Čehoslovaciji, Ogrski in v vseh tistih državah, ki so morale podpisati posebne izjave v prilogi svojim manjšinam. Te države so se obvezale ne samo da bodo spoštovale gotove pravice drugorodnih manjšin, temveč tudi, da bodo smatrale to vprašanje za zadevo mednarodnega značaja. V sled tega lahko sproži katera koli država vprašanje takšnih manjšin pred Društvom narodov, ne da bi jih mogla prizadeta država očitati, da se meša v njene notranje zadeve, kajti vprašanje teh manjšin je že samo po sebi mednarodna zadeva. To se glede nas žal ne more reči, ker smo bili priključeni k Italiji brez vsakih jamstev. Zato je takorekoč nemogoče spraviti našo zadevo pred Društvo narodov. Na drugi strani, pa bi Italija zavrnila vsako državo, ki bi se hotela zavzeti za nas, z odločnim odgovorom: Ne vtišaj se v moje notranje domače zadeve! Mednarodni običaji so namreč takšni, da se države ena drugi ne smejo mešati v domače notranje stvari. Vsak tak poskus se smatra naravnost za sovražni čin napram drugi državi.

Iz vsega tega je razvidno, da bi bil vsak naš protest tudi na tej podlagi popolnoma brezuspešen. Še več! Bil bi nam skrajno škodljiv. Vlada in javno mnenje bi izrabila vsak tak poskus proti nam samim, češ, vidite jih, kako intrigirajo proti državi! Kdo se bo čutil, da jih ogorčeno javno mnenje kaznuje! In tako se torej ne moremo zateči ne k človečanskemu čutu ne k mednarodnemu pravu. Ali pomeni to, da smo izgubljeni? Nikakor ne! Naš narod je podedoval v teh razmerah ljudi, ki se nahajajo na razburkanem morju. Kakor izkoriščajo mornarji vetrove v svojo korist in svojo rešitev, tako se moramo tudi mi naučiti izkoriščati vsakršne razmere na način, da se po možnosti izognemo nevarnostim, ki jih nosijo s seboj. V tej borbi z razmerami nam ne sme vzeti poguma nikako trpljenje, nikaka nesreča. Kdor začne obupavati, je že izgubljen. Krčevito se oklepamo svoje rodne zemlje, svojih človeških, narodnih in verskih idealov, tako da nam jih ne bo mogla vzeti nobena burja. Pri tem mora vsakdo med nami paziti, da ne da niti najmanjšega povoda za kak spor. Ako se bodo izvršila nad nami nova nasilja, moramo skrbeti, da pade vedno vsa moralna odgovornost na nasilnike same. Toda držimo pisalo v roki in pridno beležimo vse. Pred kratkim je bila sprožena pobuda, naj se spravijo krški dogodki v svet. Mi se tej pobudi priključujemo in dostavljamo, da bi bilo neobhodno potrebno, da se sploh vsako divjstvo nad nami ovčkoveči v obliki knjige ali brošure na vseh svetovnih jezikih. Našo vztrajnost in naš odpor pa mora podpirati zvesta, da bomo končno vendarle zmagali. Nasilniki sami se namreč zavedajo, da bi nadaljna nasilja dovedla do tega, kar je italijanska diplomacija znala do sedaj spretno preprečiti, to je da bi vprašanje italijanskih manjšin moralo vzbuditi javno evropsko pohujšanje in končno postati mednarodna zadeva.

Iz vseh teh razlogov je neobhodno potrebno, da si naše ljudstvo ohrani in utrdi vero v sebe in svoje prirojene vrline. Vsako obupavanje, tarnanje in zdihovanje je le potrata dragocenega časa in nespametno moralno trpinčenje samega sebe. V takem razpoloženju se skriva velika nevarnost za vso našo bodočnost, ker nas odvrača od edinega uspešnega obrambnega sredstva, t. j. od dela za splošni morali, kulturni in gospodarski napredek, za vsestransko organizacijo vseh ljudskih sil, v katerih edino je naša rešitev v sedanjem težkem položaju, v sedanji dobi rešnih preizkušenj za vse naše ljudstvo.

### Italija

Italijansko časnikarsko društvo priredi velike slavnosti v Rimu

RIM, 13. Italijansko časnikarsko društvo je napovedalo velike jesenske slavnosti v Rimu, ki bodo trajale od 19. septembra do 15. oktobra. Društvo hoče, naj imajo te slavnosti poseben značaj hvaležnosti in ljubezni do vojske ter naj napram inozemstvu predstavljajo najjasnejše potrdilo mira v zemlji in živega patriotizma italijanskega naroda. Na programu so vojaške parade, tekme z umetnimi ognji in tekme godb iz vse Italije. Železnica je dovolila 40% popust za vožnjo iz bodisikatore točke v Italiji v Rim in nazaj.

### Ublaženje angleškega odgovora

RIM, 13. Angleški odgovor na italijansko noto je naredil v Rimu očitno slab vtis, ki se skuša sedaj ublažiti. Oficijozna agencija poroča, da se angleški odgovor na italijanski predlog glede preliminarne

mirovne konference med Grki in Turki, ki naj bi se vršila v Benetkah, ne sme smatrati za odklonitev. Gre samo za odlašanje, to je predvideva se konferenca, toda pozneje, ko se bo zjasnil vojaški položaj. Angleška vlada — nadaljuje agencija — je gotovo izšla s stališča, da bi se spričo sedanjega razpoloženja Turkov težko dali doseči zadovoljivi uspehi.

Medtem se nadaljuje pogajanja med Rimom, Londonom in Parizom in se išče pot, po kateri bi se moglo priti do popolne rešitve vzhodnih vprašanj.

### Ponovni fašistovski napadi v Turinu, Ferrari in Milanu

TURIN, 13. Še spet so se ponovili fašistovski napadi na prodajalce lista »Ordine Nuovo«, ker so se baje polastili delavci vseh fašistovskih in meščanskih listov. Prišlo je do spopada med fašisti in delavci. Prodajalci so protestirali in zahtevali od časnikarske zveze, da posreduje za doseg

njihovih pravic. Skupina fašistov je ustavila na ulici nekega urednika lista »Ordine Nuovo«, katerega so pozneje izpustili, ker je dokazal, da ni on pisal proti fašistom. — V Ferrari je prišlo do konfliktov med fašisti in autonomi. Radi razcepitve fašistov v Ferrari je prišlo do velikih neredov. Avtonomaši so pretepli fašista častnika Tampierija. Radi tega so prišli iz okolice fašisti in napadli kavarno »Milano«, v kateri je sedež avtonomnih fašistov. Prišlo je do batinj, pripeljali so v bolnico tri ranjene fašiste. — V Milanu so fašisti napadli socialistični krožek »Aveniere«. Štiri osebe so bile ranjene. Pravijo da so aretirali orožniki štiri napadake.

Prve zračne vojaške vaje v Italiji po vojni RAVENNA, 13. Jutri se začnejo velike zrakoplovske vaje ob jadranskih obali južno od izliva reke Pada. Poveljništvo prevzame ravensko letališče, v katerem se nahaja čez stiriideset aparatov. Vaj se udeležijo tudi eskadrilje letališča iz Padove, iz Bolonje in hidroplani kraljeve mornarice. To bo prva tovrstna vaja v Italiji.

### Jugoslavija

#### Oporoka kralja Petra

BELGRAD, 13. V soboto popoldne so na sodišču otvorili oporoko kralja Petra. Otvorili oporoko so poleg sodnika Miloša Jovičevića in zapisničarja Isakovića prisostvovali zastopniki ministrskega predsednika Kosta Timotijević, pravosodni minister dr. Laza Marković in državni svetnik Ilija Djukanović. Oporoka se glasi: »Moja volja! Začela se je vojna med Avstro-Ogrsko in našo domovino. Ker ne vem, kaj se mi lahko dogodi, določam o svojem imetju to-le: Imam gotovino, vrednostne papirje in nepremičnine. Vso gotovino in vse vrednostne papirje zapuščam kot dedščino v treh enakih delih mojemu sinovemu kraljeviču Grgiju, prestolonasledniku Aleksandru in hčerki princezini Jeleni. Moje posestvo v Belgradu, Krumska ulica br. 9, zapuščam svojem sinu prestolonasledniku Aleksandru s tem, da ga vsi moji otroci lahko uživajo. Svojo ustanovo »Cerkev na Oplenu pri Topolu« in posestvo okrog nje zapuščam v uživanje moji deci z določbo, da imajo vsi otroci pravico, da bodo pokopani v opelniški cerkvi. Bolnico v Topoli zapuščam državi. — V Kragujevcu, 8. avgusta 1914. — Peter I.»

Tej oporoki je priložen listič, na katerem je kralj Peter odredil, da se naj njegovemu slugi Zdravku izplača za zvesto službovanje 5000 dinarjev. Oporoki je kralj Peter neposredno, ko se je Potiorekova vojska že bližala Kragujevcu in se je kralj odločil, da se sam v strelskih jarkih udeleži usodopolne borbe, pridelal se ta-le dodatek: »Želim in zapuščam svoji deci kot svetinjo, da v vsem svojem življenju žive v slogi in v bratski ljubezni. Peter I.» V kuverti, v kateri je bil kraljev testament, se je nahajalo zapečaten pismo, naslovljeno na prestolonaslednika sedanjega kralja Aleksandra.

### Vpliv grškega poraza na jugoslovensko politiko

BELGRAD, 13. V vseh trgovskih, industrijskih in finančnih krogih s posebno pazljivostjo zasledujejo dogodke na maloazijskem bojišču. V političnih krogih živahno komentirajo poraz Grkov v Mali Aziji, razpravljajo o posledicah tega poraza, kakor tudi o pogojih premirja, ki jih stavlja Turki glasom carigradskih poročil. V prvi vrsti gre za vprašanje Trakije in Odrina. Jugoslavija je zainteresirana glede Soluna. Prihajajo vesti, da se v Solunu nastale težkice in da je treba zavarovati interese jugoslovenskih državljanov. Niso izključeni izrazi »Tribuna« zahteva, da naj Jugoslavija skrbno varuje Solun in naglašaja eventualnost izbruha revolucije v Grčiji.

### Poljska

#### Potovanje Pilsudskega v Bukarešt

VARŠAVA, 13. Pilsudski je odpotoval v Bukarešt, kjer bo obiskal romunsko kraljevo dvojico.

### Anglija

#### Anglija rabi Jugoslavijo in Romunsko na svojo stran

LONDON, 13. Anglija jo je z Grčijo polomila in bi hotela v zadnjem hipu še rešiti, kar se rešiti da — s pomočjo Jugoslavije in Romunske. Reuterjeva agencija potrjuje vest, da sta angleški in grški poslanik v Belgradu in Bukarešti posredovala pri jugoslovenski in romunski vladi zaradi posredovanja v grško-turškem sporu, potem katerega naj bi se ohranilo sedanje stanje na Balkanu.

Pozornost je vzbudil snočni obisk francoskega poslanika v ministrstvu vnanjih stvari. Francoski poslanik je sporočil, da se francoska vlada strinja z angleško vlado, v kolikor gre za vprašanje prostosti Dardanelskih očin in da je pripravljena proučevati vse predloge, ki bi omogočevali popolno rešitev vzhodnega vprašanja, ne da bi se s tem kršile zakonite pravice Turkov.

Kakor se javlja iz Carigrada, so se zavezniški generali in poverjeniki v Carigradu zedinili, da bodo ostale zavezniške čete samo v Carigradu in ob Dardanelih. Kar se tiče splošnih zavezniških smernic v politiki glede vzhodnega vprašanja, pravi Reuterjeva agencija, da so bile te smernice

določene minulega marca na konferenci ministrov vnanjih stvari v Parizu. Glede konference, kakor bi bila ona v Benetkah, smatra angleška vlada, da je še prezgodaj o tem govoriti, čeravno priznava potrebo take konference. Zavezniske vlade — nadaljuje Reuterjeva agencija — čakajo, da se vojaški položaj izboljša, preden stavijo predloge glede skupne politične konference. Angleška vlada — pripominja agencija — ni dobila še nobenega uradnega potrdila vesti, da je jugoslovenska vlada sporočila Italiji, da želi biti zastopana na taki konferenci, toda spoznalo se je že pred časom, da je taka zahteva jugoslovanske vlade neizogibna, ker Jugoslavija ima življenske interese pri celi stvari, posebno v kolikor gre za določitve turško-bolgarske meje. Smatra se, da ni izključeno, da tudi druge prizadete države stavijo podobne zahteve.

### Vprašanje Suez, bagdadske železnice in dardanelskih očin

Listi posvečajo med vsemi vprašanji največjo pažnjo grško-turškemu sporu. »Daily Express« pravi, da mora Anglija zeti, kar je sejala. Toda še je čas za doseg primernega miru, če ima Kemal paša kaj diplomatskega zmisla.

»Daily Express« piše, da so varnost suezske kanala in bagdadske železnice ter internacionaliziranje dardanelških očin zahteve, od katerih se ne more popustiti. »Daily Chronicle« končno, oficijozno glasilko, ki je v ozkih stikih z Lloydom Georgeom, piše, da je zmagal Turkov velik dogodek za zapadno Evropo, ker Turčija svojega nasilniškega značaja nasproti kristjanom ni opustila. Treba je govoriti jasno, nadaljuje list. Znatel del pariškega časopisa govori o uspehih Turkov, kakor da bi šlo za francoske uspehe. Nadaljevanje takega pisanja bi škodilo uradni ententni politiki. Francija ne more istočasno podpirati Turčijo in francosko vlado, ki se trudi, da bi vzdržala entento na nogah. Ona lahko izbere med angleškim prijateljstvom in prijateljstvom militaristične in agresivne Turčije, ne more pa imeti obeh.

### Kralj Aleksander v Londonu

LONDON, 13. Semkaj je prišel kralj Aleksander s soprogo. Smatra se, da bo prišel v London tudi ministrski predsednik Pašić.

### Splošna stavka v Palestini v protest proti angleškemu mandatu

Javila se, da je izvršni odbor arabskega kongresa proglasil v Palestini splošno protestno stavko proti ustavi in angleškemu mandatu v Palestini, ki sta bila včeraj uradno proglašena.

### Sklicanje kongresa pod protektoratom Angore in Moskve

Angleški listi javljajo, da se bo prihodnji mesec sestal v Turčiji kongres, na katerem se bo razpravljalo o vprašanjih, ki se tičejo shoda. Kongres bo zboroval pod protektoratom: angorske in moskovske vlade. Kakor je razvidno iz ruskega časopisa, pripisuje Rusija Kmailovi zmagi velik pomen. »Izvestija« pravi, da se turški pohod ne bo ustavil v Mali Aziji in da se bodo čutile posledice Kemalove zmage na Balkanu in še čez. Anglija jo je po mnenju ruskega lista tokrat temeljito polomila.

### Francija

#### Ententa v skrbih

PARIZ, 13. Šibkost ententnega ustroja prihaja do izraza ob vsakem hušem streljanju. Ko je šlo za rešitev ruskega vprašanja, se je pokazalo, da si zavezniški niso edini, ko je šlo za rešitev vprašanja nemških odškodnin, sta si bili Francija in Anglija v laseh, sedaj, ko gre za rešitev turškega vprašanja, so si zopet v laseh i Anglija i Francija i Italija. Anglija se jezi, ker so šli upi, ki jih je bila postavila na Grčijo, po vodi, Francija se veseli, ker je Turčija premagala Grke, Italija se končno tudi jezi, ker ni še pravočasno dovolj izdatno podpirala Turke in ker ji oba ostala velika zavezniška nočeta privoščiti uloge posredovalke. V enem se pa strinjajo vsi trije zavezniški, da ne smejo priti do reševanja grško-turškega spora — praznih rok... In ta točka bo zopet rešila entento, kakor jo je reševala doslej!

Medtem pa svigajo note iz Londona v Pariz, iz Pariza v Rim in obratno. Snoči je angleški poslanik lord Hardings, angleški poslanik v Parizu, izročil na Quai d'Orsayu noto angleške vlade. Agencija »Havas« pravi, da angleška vlada računa na pomoč svojih zaveznikov glede obrambe Carigrada in Galipoljskega otoka. Kar se tiče vojaških ukrepov, predlaga angleška vlada, naj se to za sedaj prepusti zavezniškim poverjenikom v Carigradu. Ta nota je drugačna od one, ki je bila poslana italijanski vladi v odgovor na vabilo g. Schanzerja zaveznikom glede pospešitve sestanka konference v Benetkah.

Francoska vlada bo odločila na jutrišnji seji ministrskega sveta glede stališča, ki naj ga zavzame nasproti raznim notam, ki jih je prejela te zadnje dni od italijanske in angleške vlade. Na tem sestanku se bo bržkone določilo tudi, kakšen odgovor naj se da na te note. Brez ozira na sklepe ministrskega sveta se da reči že sedaj, da se bo tudi francoska vlada postavila na stališče, kakor se je že angleška, da se mora ohraniti prostost dardanelških očin.

### Lloyd George pojde v Ženevo

PARIZ, 13. Neko poročilo od agencije Havas pravi: Potrjuje se, da pojde Lloyd George dne 21. septembra v Ženevo, da bo prisoten na konferenci Društva narodov, ni pa gotovo če pride ob istem času tudi Poincaré v Ženevo. Ne ve se še kdaj pride Poincaré v Ženevo, ker ni še prišlo do danes med njim in prvim angleškim ministrom do nikakega dogovora. Na vsak način je možno, da bo Lloyd George izrazil željo, da se sestane s Poincaréjem. Drugo poročilo pravi, da pride mogoče Lloyd George šele proti koncu zasedanja konference Društva narodov v Ženevo in da ne ostane več kot osem do deset dni v Švici. Spremljala ga bosta sir Hankey in sir Grigg.

### Švica

#### Delovanje Društva narodov

ZENEVA, 13. Komisija za oboroževanja je nadaljevala razpravo o načrtu Lorda Roberta Cecil-a. Razprave se je udeležil v imenu Italije posl. Tosti di Valminuta, ki je izjavil, da Italija odobruje v glavnem omenjeni načrt. Tosti je ocenjeval tisti del načrta, ki govori o garancijski pogodbi, poudarjajoč pred vsem finančne posledice take pogodbe ter potrebo, da se ustanovi juridični pomen pogodbe napram že obstoječim dogovorom in pogodbam.

ZENEVA, 13. Celokupni zbor Društva bo pričel s svojim delovanjem zopet jutri. Med tem časom nadaljujejo komisije svoje delo. Komisija za finančno bilanco je zaslislala Alberta Thomas ter je ugotovila, da bilanca kljub novim bremenom ni pressegla one lanskega leta. Gosp. Kroonbe Tenant, ki je v tej komisiji zastopal Anglijo, je izjavil, da njegova vlada popolnoma odobrava delovanje mednarodnega urada za delo. Švicarski odposlanec je v imenu svoje vlade ponudil kos zemlje na bregu jezera, da se tam sežida nova palača za mednarodni urad za delo. Predsednik komisije se je švicarski vladi toplo zahvalil za to ponudbo. Zborovala je tudi komisija za socialna vprašanja ter se bavila z vprašanjem opija in esperanta.

### Nemčija

#### Gospodarska pogodba med sovjetsko vlado in angleško družbo »Russo-Asiatic«

BERLIN, 12. Med Krasinom, zastopnikom sovjetske republike, in med angleškim veleindustrialem in predsednikom družbe »Russo-Asiatic Consolidated Leslie« Urquhart-om je bila podpisana večeraj pogodba, ki je velikega pomena za obnovo Evrope, posebno pa Rusije. Po petletnem pričkanju za priznanje zasebne lastnine je dala sovjetska republika koncesije, ki dajajo kapitalističnemu gospodarstvu možnost delovanja in ki nikakor ne škodujejo komunističnemu značaju.

Veleindustrialec Urquhart, kateri se je mudil nekaj dni v Berlinu, je izjavil sledeče: Na čisto trgovski podlagi kot trgovcu in ne kot politiku se mi je posrečilo doseči sporazum s sovjetsko republiko, za katerega sem se potegoval skozi pet dolgih let. Pri vseh dosedanjih pogajanjih s sovjetsko republiko sta igrali dve vprašanji glavno vlogo, in sicer: priznanje dolgov prejšnjih ruskih vlad in priznanje zasebne lastnine. Politična pogajanja z Rusi v Genovi in v Haagu so se razbila ravno radi teh dveh točk. In Rusi so imeli popolnoma prav, da so hoteli odpraviti ti dve vprašanji iz programa pri mednarodnih državniških konferencah. Meni se je posrečilo napraviti s Krasinom pogodbo, ki je prinesel moskovski vladi dosti dobrega s tem, da je pristal na to pogodbo s čisto trgovskega vidika in brez posredovanja drugih držav. Dosegel sem za družbo »Russo-Asiatic« najemniško pravico do vseh koncesij, ki so bile že prej v naših rokah, za dobo 99 let. Boljševiki bodo dali material in stroje in razpolagajo s precejšnjimi svotami za takojšen začetek dela. Poleg drugega imam pravico nameščati in odpustiti delavce brez posredovanja komunističnih delavskih organizacij. Upam, da bo moje delo v Rusiji mnogo koristilo tudi Nemčiji posebno sedaj, ko so se razbila iz političnih vzrokov nemško-belgijska pogajanja. Pozivam nemško industrijo, podjetnike in delavce k sodelovanju pri vzpostavitvi Rusije.

Urquhart je odpotoval z angleškim poslanikom v London, da bo tam poročal izid pogajanj s Krasinom. Ker sta močno udeleženi nemška veleindustrijska družba »Krupp« in banka »Mendelsohn & Co.« pri družbi »Russo-Asiatic«, bo ta pogodba materialno koristila tudi Nemčiji.

### Neredi v Gornji Šleziji radi vpeljeve poljskega denarja

BERLIN, 14. Pri Katovici v Gornji Šleziji, ki pripade Poljski, je demonstriralo več tisočev delavcev radi vpeljavi poljskega denarja. Demonstrantje so baje hoteli prisiliti generalnega direktorja rudokopov, da bi se jim pridružil in so ga pretepli. Razorožili so policijo, in šele došlemu vojaštvu, ki je streljalo na množico, se je posrečilo ukrotiti demonstrante. »Berliner Tagblatt« piše, da je bilo 8 delavcev in en stražnik ubitih ter veliko števílo ranjenih.

### Italijanska komisija za proučitev poštne organizacije v Nemčiji

BERLIN, 13. Komisija, kateri predseduje com. Angelini, in kateri je dalo nalogo italijansko ministrstvo za pošto in brzo-



kriti večje izdatke z večjimi dohodki iz davkov. Iz zadnjega poročila ravnateljstva italijanskih financ izhaja, da davki v nezadostni meri prihajajo v državne blagajne; od predpisanih 60 milijard dohodninskega davka je bilo u. pr. do sedaj plačano samo 12 milijard. Državni dolg je dosegel višino 114,3 milijard; od tega so 21,3 milijard obveznosti z zlatu napram inozemstvu, a 26,1 milijard je zakladnih nakaznic z rokom enega leta. V finančnem letu 1921-22 so obresti za ta dolg, bremena za plačevanje pokojnin in vojnih odškodnin, primanjkljaj pri državnih obratih ter izdatki za vojske in mornarico požrli vse redne in izredne državne dohodke.

Mnogo ugodnejšo sliko nego državno-finančni položaj nudi trgovinska statistika; vendar je treba pri tem upoštevati, da so bile do sedaj objavljene le številke za prve štiri mesece tekočega leta in da je od tega utegnili trpeti za Italijo tako važni izvoz južnega sadja v Francijo in Anglijo vsled španske, brazilske in celo

avstralske konkurence. Razen tega bo Italija z ozirom na lastno slabo žvezo najbrže pritrmovala, da nakupi kakih 20 milijonov stotov žita in iznožemstva. Pasivum trgovske bilance je znašal v prvih štirih mesecih tekočega leta kakor 2 milijardi; znašal bi torej, če ostane pri tem razmerju, za celo leto kakih 6 milijard. Čeravno je ta primanjkljaj sam na sebi znan, bi vendar pomemben dober napredek napram vojnim letom in posebno tudi napram letu 1920, v katerem je bila trgovska bilanca pasivna za 13½ milijard. V ostalem se primanjkljaj trgovske bilance izenači z denarnimi pošiljatkami izselencev iz inozemstva, kateri so v preteklem letu samo iz Zedinjenih držav poslali 3½ milijard lir. Ta svota je velika ne dosega pa zneskov iz predvojnne dobe; takrat so italijanski izselenci pošiljali iz Amerike še večje svote v svojo domovino. V ostalem se število italijanskih delavcev, kateri se selijo v Zedinjene države, močno krči. V letih 1910 do 1914 je znašalo njihovo število povprečno na leto 221.000 oseb, v letu 1920 pa je padlo na 95.000, a v poslovnem letu 1921-22 na 42.000 oseb. V prvih treh mesecih tekočega leta se je vsled omejitve doseljevanja se strani Zedinjenih držav izselilo samo 2.560 oseb v Severno Ameriko. V isti meri se je tudi skrótilo izseljevanja v latinsko Ameriko. Od 12.000 v letu 1913 je padlo v letu 1921 na 53.000; v prvih treh mesecih tega leta se je izselilo v Južno Ameriko 11.600 oseb.

Mnogi znaki kažejo, da se italijanska industrija in trgovina dviga. V tekstilni industriji je zboljšanje že očito, toda tudi izgledi pri kožinski industriji so ugodnejši, kar se razvidi pri trečjih tozadevnih papirih, čeravno je res, da so bili zlezi že zelo nizko. Indeks, ki ga je objavila milanska trgovska zbornica, kaže zalibog da gre roko v roki z bôljšanjem položaja v industriji tudi povijanje cen. Indeks za avgust (102,37 procentov) predstavlja povijanje 1,46 procentov napram mesecu juliju in 8,79 napram mesecu avgustu lanskega leta.

Že zopet so pogoreli. V Boznu je bila ukradena že meseca avgusta italijanska zastava na neki razstavi in šele sedaj so prišli storilcem na sled. Dogodki, ki so se med tem časom odigrali na južnem Tirolskem, nas zelo spominjajo na krnske dogodke. Fašisti so se maščevali nad ljudstvom in zahtevali od župana in od državnih poslancev zadoščenje. Ponižano ljudstvo je moralo vse mirno prenašati. In poslušajte, ljudje božji, aretrana storilca sta ... inozemca in ne Tirolca, oba že večkrat kaznovana radi tatvine in eden je celo — Italijan!

Vsak obiskovalec pa se gotovo čudi, ko išče in ne najde med razstavljalci mest, kakor so Benetke in Genova, ti »zvesti sestri« Trsta.

Čudi se, kje so industrijski proizvodi Ligurije in industrijsko-trgovsko tako razvitega mesta Genove, čudi se nadalje, kako malo so razstavila industrijska okrožja težke kovinske industrije v Piemontu iz okolice industrijskega centra Turina. Lahko bi dejali: »Saj so na razstavi elektr. in parne lokomotive. Saj so avtobili v sportnem paviljonu dokaz za to industrijo.« To je malo za onega, kdor pozna industrijska okrožja severne Italije. Končno pa kje so Benetke s svojo prekomorsko trgovino? Menda vendar ne manjkata Genova in Benetke, ker se sramujete svoje nove posestrine Trsta?

Pot s sejnja nas vodi na razstavo železniškega materiala. Vstop je dovoljen z isto vstopnico, kakor na sejm. Zanimivo so na tej razstavi električne lokomotive, ki služijo mestu parnih lokomotiv na progah, ki so že elektrificirane. V Italiji so proge elektrificirane v okolici Genova in večinoma od rte Genova Turin proti zapadu. Sedaj elektrificirajo proge vzhodno te rte in potnik, ki se pripelje iz Milana v Genovo, se zadnji del proge vozi že z električno železnico. Koliko prednosti ima taka proga, je vsakemu uvideno. Nadalje vidimo na razstavi več lokomotiv deloma brzovozne, deloma tovorne, za strme proge in za ravan, razven tega je razstavljenih več železniških voz za različne vrste. Predmeti na tej razstavi so razstavljeni od deseterice ital. tvrdk (Milan, Sampierdarena, Napoli etc.) S tem bi bil pregled končan.

Izmed onih, ki niso v paviljonu, je vrhu  
omembe Stab. tehnico Triestino, ki preskrbuje  
z Diesl motorjem in k temu odgovarjajočim  
električnimi stroji električno razsvetlavo za  
cel semenj. Diesl-motor je izdelek omenjenega  
zavoda. Začel je z fabrikacijo teh motorjev  
šele sedaj in šh bo izdeloval v kratkem za vse  
namene in v vseh velikostih. »Stabilimento  
tecnico Triestino» je eden najstarejših indu-

strijskih zavodov v Trstu. Iz njegova ladjedel-  
nice je od 1857. do danes izšlo okoli 750 ladij,  
od najmanjših do modernih vojnih dread-  
noughtov (n. pr. „Viribus Unitis...“) Istosčas-  
je iz njegovih strojnih tvornic izšlo okoli 121  
motorjev in 65 parnih turbin z skupno močjo  
970.000 H. P., nadalje 1588 parnih kotlov raz-  
lične veličine in modelov. Vojna je ustavila  
razvoj in delo je stalo. Po vojni je ladjedelnica  
dovrnila 11 večjih ladij (skupno 125.000 ton) in  
21 vlačilk za državo. V strojnih tvornicah so  
istosčas izdelali 40 motorjev z 57.000 H. P.  
Dandanes čuti tudi ta del industrije splošen za-  
stoj v razvoju. Ena izmed prvih podjetij, ki so  
je začelo pečati z izdelovanjem Diesel-motor-  
jev v Italiji, čaka sedanje Slab. tecn. Triestine  
na objeljenjo vladno pomoč, da zamore redno  
delati napreji. Zdi se, da za enkrat, da zastoj.

Sledi naj h koncu še malo opazovanja in informacij. Sejmski prostor je približno isti (po površini) kakor leta 1920. Obiskovalcev je dnevno med 4—8000. Prostor drugače preurejen kakor l. 1920. Na novo postavljeno je poslopje borze, kjer se nahaja tudi sejmska restavracija in več drugih paviljonov, opaziti pa je tudi precej praznih paviljonov. Razstavljalci prihajajo še sedaj in razstavlajo svoje blago. Končno število razstavljalcev je težko zvedeti, ravno vsled omenjenega dejstva. Pričakuje se tudi še precej razstavljalcev z drugih vselejmov (Ljubljana, Dunaj, Praga), ki vsi te dni zaključujejo svoje razstave.

Kar se tiče sklepanja kupčiji, ki se vršajo dnevno med 2—3 pop. na borzi, se glasi da gre vse povoljno, vsaj tako se govori v merodajnih krogih. Končni uspeh velesejma pa ne bomo še prorokovali. Z vnmemo se že dela reklama za prihodnji vzorčni semenj, ki se bo vršil bajno istem času prihodnje leto.

Trst, 10. sept. 1922.

V M A

V. M. A.

Tečaj angleškega funta se je povzpел na 103.50 ter s tem dosegel skoraj višino, ki sme

ko zaznamovani pred čevlji letu od časa boisesodstva, ki je vsakega valovanja v Italiji, ko so delavci zavrnili delo tlorisne. Italijanska trgovska statistika kaže, da deluje počasnó; vsled tega je težko ugotoviti vzroke neprestanega nazadovanja italijanskega valute. S kroženjem bankovcev ta prikazuje vsakogar ni v zvezi; zakaj ne število bankovcev izdanih na račun države ne število onih, ki jih izdajajo emisijske banke, se v zadnjem času ni znatno povečalo. Ne bomo torej zgrešili, če pripisujemo nazadovanje lirinega tečaja različnim drugim momentom. V prvi vrsti pridejo tu v poštev državno-finančne razmerje. V zadnjih treh poslovnih letih je primanjkljaj prekorakoval 15 milijard lir. V finančnem letu 1920-21 je znašal 7 milijard lir, za 1921-22 je bil prvotni taksiran na 4 milijarde, je pa pozneje vsak po sebi naahadno odobritve se strani parlamenta poskočil na 6 milijard. Za poslovno leto 1922-23 je bivši finančni minister Peanani cenil primanjkljaj na 4 milijarde, toda ta cenila se deloma smatra za preizkušeno, posebno ker so izdatki za železnice še vedno ogromni in ker je vlada morala pripraviti velike svote, da prepreči grozeče zaprtje skoro vse ladjedelnic v deželi. Zelo domisljivo je, če bo moglo ostati

O tem dogodku piše »Der Tiroler« sledeče:

»Po dolgih in težkih preiskavah, se je orožnikom posrečilo prijeti tatova zastave, ki je bila ukradena dne 20. avgusta v umetniški razstavi. Tatova sta že večkrat kaznovani Johann Höfler, 22 let star, rojen v Innsbrucku, in neki Agostino Rodolfo, 24 let star, iz Gruma, Oba sta bila zaprta 2 leti v Innsbrucku radi tatvine. Nahajata se v zaporu v Boznu, ker sta ukradla dne 19. avgusta nekaj obleke. Preizkava radi ukradene zastave je vodil cav. Caravadosi.

Torej niso ukradli zastave južni Tirolci! Oba storilca sta inozemca, Agostini celo Italijan. Precej grenka mora biti ta novica fašistom, ki so zahtevali po izvršnih tatvinah od župana in od državnih poslancev moralno zadoščenje z javnim oklicom, v katerem so obsojali vse ljudstvo. Sumnja ljudstva, ki je že takrat pripisovalo čim domoljivim elementom, se je uresničila, in mogoče se bo razkrinkala še kaka zanimiva zveza s temi dogodki.»

**Prosveta - Predavateljski odsek.** Danes ob 7. uri in pol zvečer se bo vsršla v društveni sobi seja širšega načelstva predavateljskega odseka društva "Prosvete". Prosimo člane načelstva, gg. predavatelje in vse druge, ki se za stvar zanimajo, da se radi nujnosti in važnosti dnevnega reda seje za gotovo udeležijo.

**Politika istrskih fašistov napram Slovanom v Istri.** Pretekli teden se je vršil v Puli kongres istrskih fašistov, ki je imel v prvi vrsti namen urediti notranjo organizacijo stranke v Istri. Pri tej priliki je bil z ozirom na Slovane v Istri sklenjena tudi sledeča resolucija: »Drugi kongres istrskih fašistov je proučil položaj, ki je nezdružljiv z ugledom in koristmi nacije, in ki je dozorol ob strpljivosti političnih oblasti napram Slovanom, ter poziva te oblasti: 1. da odklonijo priznanje studij, dovršenih v Jugoslaviji ter da odpustijo iz raznih držav-  
nih služb, arsenalov itd. vse one, ki pošiljajo svoje otroke v Jugoslavijo, da končajo svoje studije na zavodih, ki so organizirani od omenjene države v izredistične svrhe; 2. da omogočijo raznim nacionalnim konviktom v deželi tisto nacionalno deležanje, za katero so bili ustanovljeni; 3. da spremenijo vse slovanske šole v šole z utrakvističnim značajem ter zela



budno nadzorujejo učitelje druge narodnosti, 4. da odvzamejo orožne liste, obrtna dovoljenja in vse druge privilegije proti nacionalnim elementom, ki so bili dosedaj tako velikodušno in suženjsko poslušni; 5. da takoj izeneže vse duhovnike, inozemske državljane, ki uporabljajo našo gostoljubnost za protitalijansko delovanje ter proti volji ljudstva upeljujejo slovansko liturgijo in to v vztrajno in zahrbtno protitalijansko propagando, ki prihaja tako direktno, da spodbuja k vojaškemu begunstvu, Na to resolucijo se še povrnemo.

**Misli Nemca o vprašanju Trsta in njegovega zaledja.** „Piccolo“ prinaša misli, ki jih je izrazil ravnatelj avstrijskega znanstvenega zavoda, dr. Maks Schloss, o poslovanju tržaške luke z ozirom na države, ki so sledile bivši avstroogrski manarhiji.

Po Schlossu je bil Trst vedno in bo moral biti tudi v bodoče edina luka za nasledstvene države, naj si bo njihov politični ustroj katerikoli. Zakaj v gospodarstvu prevladujejo nad političnimi ozirom zemljepisna in gospodarska tega dežela. In Trst je naravna in edina luka za podonavske dežele. Vse promet te dežle je šel prej preko Trsta in bo moral iti tudi v bodoče, če bo Trst še hotel zadostiti tej potrebi. Sicer pa tudi Trst nima razumeti svoje naravne funkcije druge možnosti za življenje. Prospeh in življenje Trsta sta tesno združena z njegovim poslovanjem z nasledstvenimi državami kakor se tudi vsi gospodarski interesi teh držav te luke. Zemljepisna lega Trsta z ozirom na podonavske dežele ter funkcija, ki mu pripada v zvezi s to lego, morajo prevladati nad vsakim drugim razmišljanjem.

To so jednostavne čiste in bistre besede nemškega strokovnjaka. Čudimo se le „Piccolo“, da je šel na daljni Dunaj po te resnice. Saj to zna v Trstu že vsak vrabec. Seveda bi v postavitvi prometa med Trstom in podonavskimi ozemljema danes ne pomenila že popolno obnovljenje nekdanje cvetoče tržaške trgovine in prometa. So danes še mnoge druge stvari, ki se morajo urediti ali spremeniti. Najbolj položaj na vzhodu in v Rusiji, slaba valuta v nasledstvenih državah, inozemsko in domače prometno poslovanje nemirnost v domačem tržaškem javnem življenju in marsikaj še. Zato pa je, da se ravno v Trstu nihče ne zganja, da bi Trst prišel zopet v stik s svojim praviim zaledjem. Značilno, da najvažnejši tržaški list skromno, brez komentarja ponatise pri misli nemškega učenjaka v vprašanju, kateremu bi moral posvečati cele številke, za katero bi moral skupno z vodilnimi in odgovornimi krogi alarmirati vse javno mnenje in z vsemi sredstvi, ki jih daje na razpolago zrela politična akcija prirediti na vlado, da vendar enkrat kaj ukrepa za rešitev Trsta. Vsak zgubljen dan pomeni zgubljenje milijone. Mestni svet, ki je bil vedno glasnik tržaškega javnega mnenja, nam nudi ravno v zadnjem času žalostno sliko. Podoben je malemu, malemu uradniku, ki spozna nekega dne, da s svojo plačo ne more izplačati ter sklenc, da ne bo več kadil, da bo pil vsak dan samo eno osminko namesto en četrt, da bo nosil ovratnike iz celuloze namesto iz platna, da si bo dal obrniti staro obleko mesto da bi kupil novo, skratka, da bo štedil na vseh koncih in krajih. Podjeten mož na njegovem mestu bi gledal, da kaj več zasluži. Naši mestni očetje hočejo tudi štediti in vse kriplje in začeli so zapirati kirurrgične oddelke in šole. Zakaj se ne bi rajše postavili na čelo gibanju, ki bi zahtevalo resnično, trajno pomoč Trstu, vzpostavitev njegovih starodavnih, naravnih trgovskih zvez, da bi tako Trst več zaslužil, da bi se tako napolnile občinske blagajne in bi se ne zapirale bolnišnice in šole ampak nasprotno odpirale se nove Tisti par pobornih, skromnih želji, ki jih je mestni svet poslal v Rim, je premalo, in objava par misli nemškega profesorja je tudi premalo, spraviti je treba mesto na noge, povedati je treba brez trahu pred očikom nepatriotizma, vladi glasno in v obraz, kaj leži rešitev Trsta, zahtevati je treba hitro sklenitev dobrih trgovinskih pogodb z državami v zaledju, preosnovati in zboljšanje prometnega poslovanja in šlo bo. Tržaška podjetnost in pridnost sosedov bodo storile ostalo. Dokler pa bodo vodilni krogi in listi postopali tako kakor postopao, bo šlo naprej tako, kakor gre.

**Gospodarski irendentizem!** Poleg precejšnjega števila političnih glasil nazirajočihših burv izhaja v našem mestu tudi nekoliko humorističnih in satirčnih listov, ki so bolj razsrijeni, kot bi se mislilo na prvi pogled. Posebno srednji sloji radi segajo po njih radi njihovih notic v obliki sale, dovtipa ironije in satire. Včasih pa se najdejo v takih listih misli, ki imajo najresnejšo jedro. Tako smo našli v satirčni „Coda del Diavolo“ od preteklih sobote članek pod naslovom: „Nas pustite delati, da ali ne?“, ki je najaktualnejše vsebine. Članek se bavi z znano kapitalistično zaroto proti Trstu in opozarja na neljube posledice, ki bi jih znalo roditi umetno oviranje gospodarske obnovitve našega mesta s strani drugih pokrajin. To bi bil nov irendentizem, — hud gospodarski separatizem in gospodarski irendentizem! Ker smo bili do sedaj edini „irendentisti“ mi juljski Slovanci, bomo gotovo ustregli radovednosti naših čitateljev, ako jim povemo, kakšen bil ta novi irendentizem. Omenjeni list ugovarja predvsem, da je Trst razumel, da mora skrbeti sam

za svojo gospodarsko obnovo. Do sedaj pa so ovirali vsak tak poskus Tržačanov industrijski in finančni trust iz drugih mest Italije. V začetku se je zdelo, da gre le za posamezne slučaje, toda sedaj se mora že ugotoviti, da gre za pravo gospodarsko vojno drugih italijanskih mest proti Trstu. Dalje pripoveduje članek, kako je pred kratkim prošil tržaški Lloyd vlado za dovoljenje, da bi smel opremiti deset novih parnikov na stroške tržaškega mesta. Vlada je odgovorila: ne! Seveda se omenja tudi že znana zadeva tvornice avtomobilov podjetja „Ford“. Italija — se pravi dalje dobesedno — ne more dati Trstu ničesar na gospodarskem polju, a ako mu hoče dati kaj inozemstvo, se protivo italijanski industrijski trusti, ako hoče Trst na svojo roko opremiti svoje parnike, protestirajo požrešni in v italijanskih livarnicah in v italijanski trgovski mornarici... To ni več edinstvo, temveč je gospodarska sužnost podobna politični sužnosti pod Avstrijo, ako ne še huja. V sled tega se morajo Tržačani vprašati: „S kom intamo opraviti? Komu smo podrejeni? Odgovorni državni oblasti, vestnosti naroda ali roparski požrešnosti tolpe razbojnikov, ki so združeni v bankah in trustih polotoka? Kakšno igro igramo? Ako smo podrejeni državi oblasti, dobro! država naj nam nalaga dolžnosti, toda obenem mora tudi varovati naše pravice; ako smo podrejeni narodu, zelo dobro: narod je skupna mati in ne sme ustvarjati infamne pristranosti na škodo Trsta. Ako pa bi imela združitev z Italijo pomeniti, da moramo biti izročeni na milost in nemilost tolpi izkoriščevalcev in pijavk, to ne, v tem slučaju si bo Trst, ker se mu ne dovoljuje, da bi si pomagali sam v okviru države, moral pomagati sam izven države. A potem pa se bo vkoreninil med nami nov separatizem, gospodarski separatizem... Trst hoče vedeti, ali mora, da mu bo mogoče razviti svoje sile, delati v okviru države ali pa ustvariti gospodarski irendentizem, ki bo morda huji, kot je bil politični, katerega ga je odrešitev spravila v zaton.“

**VI. državni kongres italijanskega tiska v Trstu** bo začel jutri ter bo trajal do 18. t. m. Na programu je obisk cerkve Sv. Justa, Portose, oficijeln sprejem so strani občine, tržaškega Lloydja ter vodstva mednarodnega sejma. Dne 18. t. m. bo izšel v postojnsko sejma. Kongres se bo na svojih sejah bavil z različnimi stanovskimi vprašanji, posebno s delovno pogodbo, moralnim in materialnim varstvom časnika, železniškimi popusti v tu- in inozemstvu, s predlogi o zastopanju uredništva pri upravi listov itd.

**Pozor istrski dijak-čitateljnik!** Gosp. prof. Jedrečič nam je poslal iz Zadra sledečo brzojavko: „Kraljeva vlada razpisala natečaj konvikto učiteljske Zadar do 15. septembra; do tada molbe i još neposlane dokumente poslati i čekati rezultat.“ Ker brzojavka ni točno razumljiva, ako gre tu za mesta dijakov v konviktu ali za mesta učiteljev ali pa za oboje, jo objavljamo dobesedno ter pozivljamo toliko dijakov, kolikor učiteljev, ki so prizadeji, da svoje prošne oziroma listine odposljejo do 15. t. m.

**iz Sv. Križa.** V Sv. Križu otvori mestni magistrat s tekočim šolskim letom otroški vrtec. V ta namen so najeli vilo gosp. Košute. Sicer je otroški vrtec (laški namreč) v Sv. Križu že mnogo let v Legiem poslopuju, ki se nahaja med Sv. Križem in Nabrežino. Ker je pa po mnenju kriških Italijanov (Kraševcev) slabo uspeval radi prevelike oddaljenosti obeh vasi, so ga prenesli v Sv. Križ. Namen je jasn. Kolikor mogoče več slovenskih otrok privajati vanj in jih raznaroditi. Slovenski starši! Križani! Ne vpisujte vaših otrok v italijanski vrtec ne v italijansko ljudsko šolo, da se Vas ne bodo pozneje sramovali in Vas zaničevali. Slovenski otrok v slovensko šolo!

**Mladinski pokret na Primorskem.** Prejeli smo sledečo izjavo: Ne bi sicer odgovarjali na članek priobčen v „Edinosti“ dne 7. t. m. izpod peresa gosp. D. Geržela z gornjim naslovom; ker se pa čuti ZMD tangirana po izjavljani v zadnjem odstavku, češ da do sedaj mladinskega gibanja sploh ni bilo, ali pa da so bili le otroški poizkusi, odgovarjamo, da se o tem ne spuščamo v debato, ampak prepustimo stary našemu ljudstvu, ki si je o tem mladinskem gibanju ustvarilo svoje lastno ugodno mnenje.

**Slikarska razstava.** Krožek „Omladina“ v Trstu, priredi v nedeljo 17. t. m. ob priliki ustanovnega občnega zbora „Zveze mladinstva“ v prostorih otroškega vrtca pri Sv. Jakobu, slikarsko razstavo. Razstavi svoja dela še mlad umetnik Sešek Ernest. Tržaški Slovenci že dolgo pogrešamo umetniških razstav. Naši starejši umetniki so večinoma onstran meje. Kar imamo mladih si ne upa na dan, ali jim v sled gromotnih razmer ni mogoče da nas seznanijo s svojimi deli. Zatorej si je zgoraj imenovani krožek, postavil nalogo, da seznanja slovensko občinstvo z našimi mladimi umetniki. Kot prvi razstavi svoja dela v nedeljo Sešek Ernest izvrsten pokrajinar. Nam Slovencem je ta mladi umetnik skoraj še neznan. Komur je na srcu napredek naše umetnosti in kdor želi dati mlademu navzgor stromečemu možu spodbude, naj ne odmanjka in pride v nedeljo k Sv. Jakobu.

**Odvarjati, udeležite se polnoštevno krožkovega sestanka,** ki se vrši danes, v četrtek 14. t. m. ob 8½ zvečer v navadnih prostorih. Ker je dnevni red zelo važen, naj nihče ne izostane.

**„Sentjakobski Čitalnica“** naznanja slavnemu občinstvu, da je javna knjižnica, zopet odprta v otroškem vrtcu pri Sv. Jakobu vsako nedeljo od 10. do 11. ure. Član je lahko vsak. Vpisnina znaša 1 lro. Kot prispevek za uporabo knjig je določena 1 lra mesečno, katere se mora plačati vnaprej. Naproseni so vsi oni, kateri imajo kakšno knjigo, ki je ne rabijo, da jo darujejo knjižnici. Ker spodaj navedeni do danes kljub večkratnemu pozivu še niso povrnili knjig, se tem potom pomensko naprošajo, da še skoraj store svojo dolžnost. To so: B. A. Rozzol Molino a Vento 42; H. Lj. Concordia št. 23; K. R. Guardia 12; K. M. Rozzol Molino a Vento 47; M. C. Scorzeria 9; M. J. Risorta št. 6; M. J. S. M. M. spodnja 507; R. A. S. M. M. zgornja 525; Š. A. Guardia 42; Š. O. S. M. M. zgornja 557; Z. Z. S. M. M. zgornja 144; S. J. S. M. M. zgornja 757. Toliko za danes prihodnjič ostali.

Prip. ured. Podpisani odbor nam je poslal polna imena gori misljenih oseb. Kljub temu smo smatrali za primerno, da objavimo le začetne črke. Opozorjamo pa, da bomo šli v bodoče energičnemu odboru brez pridržkov na roko pri njegovem prizadevanju za ohranitev organizacijske discipline, ki je neobhodni predpogoj vsakega društvenega delovanja.

**„Sentjakobski Čitalnica“** naznanja ponovno vsem članom in članicam, da se vrši v nedeljo dne 17. t. m. ob 10. uri v dvorani DKD pri Sv. Jakobu XIX. redni občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1. Pozdrav predsednika. 2. Tajniško poročilo. 3. Blagajniško poročilo. 4. Poročilo knjižničarja. 5. Poročilo pregledovalcev računov. 6. Volitev novega odbora. 7. Slučajnosti. Prošjo se vsi člani, da pridejo točno.

**V nedeljo uprizori,** kakor že javljeno, MDP Magdalena v dvorani DKD pri Sv. Jakobu ob 5. uri, Meškovo dramo „Matš“. Nadejamo se, da jo občinstvo poseti v obilnem številu.

**Akad. red. društvo „Balkan“.** Danes dne 14. t. m. se vrši redni sestanek v navadnih prostorih. Odborova seja se vrši istotam ur prej.

**„Ilirija“ Sv. Jakob.** Danes ob 20 točno, vaja za moški zbor. Jutri ob 20.30 sestanek, katerega se morajo vsi člani udeležiti točno.

Predsednik.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

Odbor.

**Ljubosumnost.** Marija Viezzoli, stara 21 let, stanujoča v ulici del Fin št. 15, se je večerj na vse zgodaj skregala radi ljubosumnosti s svojim fantom. Pri tej priliki jo je fant pošteno pretepel. Prvo pomoč je dobila na rešilni postaji.

**Zdravila.** Večraj jutraj je bil aretiran v ulici S. Maurizio neki Anton Velovč iz Istre, ker je prodajal v isti ulici neka zdravila brez dovoljenja. Zdravila so mu zaplenili; njega so pa spravili v zapor.

**In vino veritas.** Sinoči okoli 7. ure se je opotekal po obludenem Garibaldijem tekališču močno vinjen možakar, ki je vso pol kričal na vso grlo, naj bežijo mimoidoči daleč proč od njega, zakaj v žepu ima bombo, in če se ta razpoči zletijo vsi z njim vred v zrak.

Mimoidoči so mislili, da se vinjeni možakar samo šali. Zato se pa tudi niso ustrašili njegovih besed. Tudi kraljevi stražniki so bili istega mnenja. V bližini ulice Ponderas sta se pa vendarle našla dva kraljeva stražnika, ki sta bila tako radovedna, da sta se približala pijancu in ga preiskala. In glej čudo: pri njem sta res našla bombo „stipe“. Možakar je bil odpeljan na policijo, in od tam, po zaslišanju v zapor v ulici Coroneo.

**Dejanje nerazvne ženske:** skočila je iz prvega nadstropja. Sinoči so pripeljali v mestno bolnišnico zasebnico Ano Rupert, staro 56 let, stanujočo na Škorklji-Pendice št. 417. Ženska je v nervoznosti skočila iz prvega nadstropja. Pri tem je dobila težke zunanje in notranje poškodbe.

**Vesti z Gorliškega**

**Poslanec dr. Podgornik okraden.** Poslanec dr. Podgornik stanuje v ulici Codelli v vili št. 18 s svojo družino, kjer se nahaja tudi njegova pisarna. Pretečeno nedeljo je šel dr. Podgornik s svojimi nekoliko na izprehod in tedaj je ostalo stanovanje za nekoliko ur prazno. O tem so bili obveščeni gospodje tatovi, ki so v Gorici že dolgo časa pridno na delu, prišli so, odprli so vrtilni stanovanje in prevrtili vse. Tatovi so dobro vedeli, da hrani g. poslanec denar v blagajni, zato so prevrtili vso hišo, da bi našli ključ, s katerim bi na najlažji način prišli do denarja. Pravi ključ so potem tudi res našli v neki skafliji. Na ta način so ukradli lahkim potom 15.943 lir, kot se glase poročila. Da so okradeni, so izvedelo šele ob peti uri, ko se je vrnila služkinja domov. Tatovi so bili tedaj na stanovanju okoli tretje ure do pol petih.

Kdo so bili drzni tatovi ob belem dnevu? Ljudje pripovedujejo o skrivnostnem rdečem avtomobilu, ki se je ustavil pred vilo okoli treh in pol. Iz njega sta stopila dva moška, precej elegantno oblečena. Šla sta v vilo, avtomobil se je oddaljil. Čez pol ure sta prišla gospoda nazaj, vrnil se je tudi avtomobil izstopila sta in se odpeljala po tržaški cesti. — Če jih bodo našli, je težko prorokovati. Eno pa lahko rečemo: tatvine so se tako razmnožile pri nas in postajajo tako predrzne, kot da nimamo v Gorici cele vrste stražnikov in drugih varnostnih organov. Na splošno se pri nas premalo stori, da bi se omejile razne tatinske tolpe, ki se že lahko posmehujejo vsem v obraz. Je pač ta služba težka, še težja v sled tega, če so tatovi bolj prebrani kot tisti, ki so poklicani, naj jih prekanijo in vlovijo. Na zboljšanje bo pa treba misliti.

**Zvita tatvina.** Deklica Alice Manzoni, stara 10 let, doma iz Ločnika, je prišla pred kratkim časom v Gorico na svojem dvokolesu. Neki predreznec, ki pazi od jutra do večera, kako bi se na neposten način preživel, jo je zagledal in padla mu je takoj bistra misel v glavo. Po zdravil je deklečko in jo je v ljudno prosil, naj bo toliko prijazna in naj nese pismo, ki ga ji je dajal, neki stranki v prvo nadstropje, ta čas pa on bo pazil na dvokolo. Deklica je bila naivna in je ubogala, toda komaj je bila na stopnjicah, že je planil ta na kolo in se je odpeljal. Na ta način ji je naredil 400 lir škode. O storilcu ni ne duha ne sluha.

**Padel je.** Politični tajnik ljudske stranke za našo deželo, dr. Serravallo se je peljal pred par dnevi z nekim vozom iz Oglice, konj pa se je k nesreči splašal, na ta način je potem padel dr. Serravallo z voza in se je precej težko pobil in pretresel. Prepejali so ga v bolnišnico v Trzinu.

**Ponarejen tisočak.** To niso mače solze hraniti ponarejen tisočak za slabe čase. To se je zgodilo nekemu gospodu, ki je že dve leti hranil tisočak na dnu svoje skrinje, ko pa je hotel zanj nekaj nakupiti, je naenkrat zapazil, da je ponarejen. Oročniki so mu nesrečni bankovce konfiscirali.

**Tatvina ob belem dnevu.** Čudni ljudje so gospodje tatovi. Ne zadovoljujejo se več s tatvino po noči, ki je edino primeren čas za ta posel, ampak se je tudi ta stan začel vrteti v smeri revolucije, danes ravno tako radi uporabljajo zato beli dan, da pravijo, da je pogosto loj dan dnevu še bolj uspešen. Tako ima na Verdijeve tekališče prodajalno neki Henrik Osvaldo, kateremu so okradli prodajalno med 12. in 14. uro za 450 lir.

**Padel po stopnjicah.** Ko je šel po stopnjicah, je padel nesrečno neki 47 letni Marino Vidov iz Ločnika in si zlomil roko. Prepejali so ga v bolnišnico, kjer bo moral ostati mesec dni.

**Aretacija.** Večraj je bila aretirana neka Poljena Tomasini, stanujoča v ulici Cesare Batisti št. 7, ker je na sumu, da je ukradla zasebnici Ivanki Pecchiarjevi zlat prstan.

**Zdravstveno stanje.** Pretečeni teden je bilo rojenih 15 otrok, a umrlo je v Gorici 8 ljudi, 5 od teh v bolnišnici in trije v mestu.

**Dekliška ljudska in meščanska šola v Idriji** je priredila začetkom poletne lepe uspele razstavo ženskih ročnih del. Razstavni predmeti so bili skrbno izbrani. Njih izvedba in razporedba je številnemu občinstvu, ki se je za razstavo živahno zanimalo, dokazala, da se pod strokovnim vodstvom g. učitelje ročnih del in njenih tovarišic ženski naraščaj te šole navaja k zdravemu združevanju praktičnosti in umetnega okusa. Poleg nebrojnih ličnih izdelkov iz vseh panog in koristno skvačkane, sešite in vezene domačnosti smo videli tudi dela visoke umetniške cene. Šola, ki se po nemurnem in požrtvovalnem prizadevanju gospe ravnateljice vedno lepo razvija, je tudi to pot sijajno dokazala, da zna bodočim ženam in gospodjem izbornu nuditi vse ono, kar dela domače ognjišče prikopno in vabljivo. Zahvaljujoč se šoli za izredni estetski učitelj izražamo željo, da bi se take prireditve leto za letom ponavljale in budile v naši ženski mladini strumno tekmovanje, v občinstvu pa vedno več smisla za plemenito nalogo te edine dekleške meščanske šole v naši deželi.

**Motrivka.** Tolminski naborniki izjavljajo, da je bil članek priobčen v „Edinosti“ z dne 10. t. m. istim popolnoma nepoznan, ter da se je zgodilo najbrže neljubo nesporazumjenje, ki bi pa imelo za nje lahko kake posledice. Javljamo nadalje, da so bili vsi starejši člani takoj pripravljeno igrati, in da so tudi storili, na zabavnem poslovnem večeru podpisanih. Zahvaljujemo se tem potom najtopleje predsedniku Rok. br. društva g. Fili-ja, kakor drugim taborarjem, kateri so sodelovali, za izkazano nam uslugo izročamo v znak hvalečnosti Rok. bralnemu društvu 150 lir. Tolminski novinec.

**Gostovanje gdnice Lydie Wislak-ove.** Da se cenijo občinstvo seznaniti s sposobnostmi prve slovenske pesalke gdnice Lydie Wislak-ove, prinašamo o priliki njene turneje po Juljski Krajini še sledeči izvleček iz kritik izza njene turneje po Jugoslaviji:

„Jutro.“ 3. maja 1922. Ljubljana. „Večer bala in ritmike je priredila v ponedeljek 1. maja, 1922 v operi mlada pesalka Lidi Wislak-ova, ki je pokazala razveseljiv talent. V vseh prvih stihih točk je pokazala dobro šolo, v Delbesovem Pizzikatu iz Sylvie pa precejšnjo porcijo originalnega humorja. Gdn. Wislak-ova intenzivno doživlja glazbo in jo čisto silno uzorno, v umetniški obliki plastične ritmike interpretira občinstvu. Originalno je interpretirala Griegaova lirčna kosa „Metulji“ in „Erota“, pa tudi iz vsebine „Menuetta“ iz Griegaove sonate je znala ustvariti duševno dejanje. V valčku iz „Fausta“ je ustvarila res nekaj domeničnega. Pred vsem moramo pohvaliti tudi iskrenost njene graciozne umetnosti in estetsko gibanja. Ko bo njeno tehnično znanje v pravem sorazmerju z umetniškim hotenjem, ki ga kaže sedaj, bo velika umetnica. Če pa je vse točke, ki smo jih videli naštudirala sama, moramo čestitati že sedaj na veliki umetnici.“

**Vesti z Notranjskega**

**Postojna.** (Roke proč...) V zadnjem času se pojavljajo napadi na gasilna društva našega okraja. Tako očita neki dopisnik v „Edinosti“, ob priliki požara lesne tovarne gosp. Medica v St. Petru, mediscipliniranost in desorganizacijo sodelujočih društev. Drugi napad na naša društva smo čitali v „Piccolu“, kjer piše dopisnik: „Ko bi požar našel kako drugo noč, bi prej prihiteli na pomoč, cikajoč na pianost gasilcev. O, jasn je namen gosp. dopisnika — oblatiti pred svetom čast naših vrlih gasilcev in naših gasilnih društev.“

V sled tega vsi podpisani načelniki, v imenu gasilnih društev „Postojna“, „Vl. Otok“, „Slavina“, in „Razdrto“, proti takim klevetam id zavratnim spletkarjam kar najodločneje protestirajo, ter zavračajo enake napade in naj šlo bodo od te ali one strani, opozarjajoč take kritikanke na zle posledice, ki bi jih taka neprevižna, oziroma zlobna poročila mogla roditi. Zakaj naša gasilna društva so prostovoljna in po moč, ki jo nudijo, je brezplačna. Društvo s mora samo nabaviti potrebno gasilno orodje in mora biti pripravljeno ob vsaki uri, ob vsakem vremenu, ob vsakem letnem času se žrtvovati za druge. Pri tem tvega moštvo ne same zdravje, ampak včasih tudi življenje, in plačilo zato — takšna pohvala. Če boste to našo poztvovalnost tako plačevali in tako cenili bo okraj knalu brez gasilnih društev.

Dasiravno so naša gasilna društva — prostovoljna, vendar za naš trud in naše delo ne potrebujemo in ne maramo nikake zahvale kakor tudi ne pohvale, pač pa odločno zahtevamo od takih dopisnikov mazačev, da v prihodnje poročajo le čisto resnico.

V Postojni, dne 10. septembra 1922. Josip Vadnu, l. r., načelnik prost. gas. društva „Postojna“, — Franc Dekleva, l. r., načelnik prost. gas. društva „Slavina“, — Leopold Vilhar, l. r., načelnik prost. gas. društva „Vl. Otok“, — Ludovik Micheli, l. r., načelnik prost. gas. društva „Razdrto“.

**DAROVI**

Pevsko društvo „Slavec“ iz Riemanj daruje polovico čistega dobička vestice 11. septembra 278 lir „Solskemu društvu“. Srčna hvala!



## Gospodarstvo

**PRESKRBA PRIMORSKEGA KRASA, PIVSKE, NANOŠKE IN VIPAVSKE DOLENE Z ZADOSTNO PITNO, KAKOR TUDI ZA GOSPODARSKA NAMENE POTREBNO VODO**

## VII.

Dogovorno z namestništvom in vsled vspodbude Dunajskih centralnih oblasti je začel imenovani gospod, kateri je ves čas od l. 1895 naprej vse zgoraj naštetu studenčnice ob vsakoletni suši in najhujši zimi opetovano meril in konstatiral sestavljeni podrobne načrte za to velikopotezno napravo.

Od l. 1906 naprej mu je pomagal pri tem merjenju in kontroliranju kraški rojak domobranski nadporočnik g. Suša iz Storijskega. Te načrte je izdelal župnik v tej meri, kot poprej za Logaške, Selške, Begunjske in Cerkljske vodovode. L. 1905 je isti ustanovil v to svrhu poseben vodovodni konzorcij, ter istega l. 1908 reorganiziral. Začetkom decembra l. 1908 je vložil ta konzorcij načrte za izvršitev gravitacijskega vodovoda:

a) iz studencev v Lečniku in Bazovcu v Dolenji vasi pri Potočah in Divaču, Lokve, Bazovico t. j. za ves visoki Kras in pred vsem za železniško križišče Divača.

b) iz studencev Gloščak, Sušet, sev. pobočje, Brd in Vozarsko (najvišji del Raše) za ves nižji Kras, t. j. za Sežano, Opatje, Nabrežino do Devina, dalje Storje, Tomaj, Dutovlje, Skopo, Kopriva, Stanjel, Komen, Kostanjevica, Opatje soto kot glavne ležeče občine oz. vasi. Ti načrti so se vložili pri okr. glavarstvih v Postojni in Sežani, ter se je določilo sporazumno z namestništvom v Trstu, da leži glavna naprava v Dolenji vasi, Potočah, Razdrtem, itd. toraj v Postojnskem okraju.

## VIII.

**Dosedanje preskrbovanje vode za Primorski Kras.**

Pitna voda za Tržaško okolico, Opčine in okolica, za Divačo ter za južno železnico Divača-Nabrežina se do sedaj dobiva (pumpa) iz Kraskega potoka, ki prihaja pri Brojni (Aurezinu) iz pod sveto-kriškega Krasa. Iz nabrežinskega rezervoarja se je vozila potem voda v cisternah in divaški rezervar, kadar je začelo vode v gorenje ležiških bajejnih primanjkovati. To je bilo vsako leto več kot 2-3 mesece poleti in istotako po zimi. Ljudstvo samo v kraskih vaseh je pa dobivalo vodo iz svojih zidanih vodnjakov, (štirn) iz kalov in umetnih obcestnih nabiralnikov, v katere se je stekala gnojica seliš in cest. Le v hudi suši je prodajala Južna železnica v St. Petru, Divači, Sežani itd., tjakaj v cisternah pripeljano vodo prebivalcem. V najhujši suši se pa morali ljudje po cele ure daleč voziti vodo domov iz kakih globoko ležečih studencev. Pumpsanje in dviganje vode in prevažanje iste na visoki Kras pa ni samo zelo drago, ampak je tako preskrba vode, v slučaju, da se pokvari stroji, ali pa da pod visokim pritiskom stoječe cevi popokajo, nevarna, ter je ljudstvo pri preskrbovanju z najpotrebnejšim življenjskim elementom naravnost ogroženo.

Profesor na tehniški visoki šoli v Pragi ing. Jan Vladimír Hraskey je v svojem tozadevnem tehničnem razvidu o teh načrtih izračunal, da bi morali, ako se naj le dotična za nižji Kras potrebna vodna množina v množini 10.000 m<sup>3</sup> na dan dviga iz vane na višino Sežana ter Dutovlj-Skoppega, 800 konjskih sil močni motorji noč in dan obratovati, ter stati pripravljene ravno tako velike motorne rezerve, da se v gotovih časih zamenjajo z delujočimi motorji. Ze pri predvojenih cenah bi stal ta obrat težke stotisoče na leto, ki bi jih moralo navezadnje plačati pač ljudstvo. In kaj bi stalo takšno dviganje vode pri sedanjih razmerah in ogromnih cenah premoaga. Dalje bi bilo zidanje teh kaloričnih naprav pri sedanjih razmerah silno drago. Tudi plača in vzdrževanje potrebne oseba bi stalo ogromne svote. Slednje bi bilo po izjavi in računih g. profesorja Hraskeyja montiranje takšnih cev, ki bi moralo vzdržati najmanj 35-40 atmosferskega pritiska, silno drago.

Ker je ljudstvo na Krasu povprečno zelo revno, bi nikakor ne moglo zmagati teh ogromnih stroškov za vodno preskrbo. Vsled tega se je moralo misliti na to, da se ti nepotrebni stroški sploh odpravijo. Tudi so ti stroški, ako sledimo hidrotehničnim zakonom, ki nam jih je narava sama pokazala, popolnoma nepotrebni, kajti, ako le en del one vode, ki nam izpod neba pade na visoki Kras, rezerviramo in shranimo za one čase, ko začne studenci pešati, potem lahko pustimo to vodo v obilni meri z lastno težino teči navzdol, tako da je ves Kras z zdravno in čisto vodo še enkrat boljše preskrbljen, kot bi bilo to možno z dvignjeno vodo.

Pri tej vodni preskrbi je bilo dalje mero-dajno načelo, da se kolikor mogoče ustvarijo nove vrednosti, to je, da se voda od-vzame le tam, kjer jo je preveč in da se le prekomerna voda shrani in rezervira za čase suše in potrebe. Dalje pa tudi načelo, da se vsak kraj preskrbi iz svojega naravnega zaledja z vodo in da se pred vsem velike odškodninske zahteve za one vodovje zabranijo oz. odpravijo, katere bi se v slučaju morale plačati onim bratom, kateri so navezani na one vode, ki so jih hoteli dvigati gotovi krogi na Kras n. pr. Bistrica (pri Trnovem, Vipavščina in Hubel) ob katerem je cela vrsta industrijskih naprav in velikih tovarov.

Pri izvršitvi predloženih načrtov se dajo tudi izvršiti svojčas projektirani vodovodi za Nanoško in Pivsko dolino na najcenejši način. Dalj je pa tudi dovolj vode na raz-položu za Vipavsko dolino, Gorico in oko-ljico iz Huzke.

## IX.

Sedaj pa moramo razmotriti vpraša-nje, zakaj se to velikopotezno preskrbo-vanje primorskega Krasa z vodo, katero bi celo kraje sežanskega, nabrežinskega, opčinskega, komenskega Krasa spre-mnila v cvetoče vrtove, ni do sedaj izvedlo.

Dokler ni bilo splošno znano, koliko vode imajo studenci in potoki pod Nanošom in v Brdskem gorovju, je stala stvar silno ugodno. Kakor hitro so pa pri Brojni (Aurisina) zainteresirani krogi doznali za silno ugodno in ceno izvršitev predsto-ječih gravitacijskih vodovodov, se je za-čelo na vse kraje nasprotovanje in kritizir-anje teh načrtov. Se bolj je pa to naspro-tovanje pospešilo dejstvo, da je vlada do-volila za vodno preskrbo na Primorskem kot kompensacijo za znane kanalske stavbe v severnih deželah veliko državno večmilijonsko podpora.

Sedaj je nastala cela vrsta hidrotehni-čnih učenjakov, kateri so hoteli vodo iz fur-lanske tržiske nižine in pa celo iz prav-ljično znane reke Timava dvigati na Kras, češ da je voda iz te pri vsaki povodnji silno umazane reke za krasko prebivalstvo dovolj dobra in gotovo bolj zdrava, kot najčistejša studenčina iz nanoških in brd-skih studencev. Za to vodno preskrbo od države dovoljeni denar se ima pa samo ob sebi umevno za take drage stavbe po-rabiti. Da, nasprotovanje gotovih krogov proti najcenejši in najboljši vodni preskrbi za primorski Kras je šlo tako daleč, da so hoteli dokazati gotovi inženirji pri poznej-ših informacijskih komisijah, da voda, ka-tera se n. pr. iz studenca v Močilniku ali iz Črnege studenca v kristalni čistoti in v velikih množinah vali čez skalovje, ni niti mokra!

Toda animoznost gotovih krogov, ki so znali onemogočiti do sedaj vse načrte za tržaški vodovod, je šla pozneje tako daleč, da so celo nasprotovali temu, da bi se st.-denci iz Bazovca izpeljali le do vodovoda južne železnice v Divači, ter so rajše kopal-i pri Koprivi velikanski do 250 m globok-rov, ter v to stavko, iz katere so pričako-vali veliko množino vode, zabili cele mili-jone, čeravno jih je projektant zgoraj na-vedenih vodovodov na vse mogoče načine skušal prepričati, da tam pod Koprivo ne-tečejo podzemski odtoki Raše proti Tim-a-vu, kar so oni pričakovali in bili dgnali s čarobno palico.

## Odhodi in prihodi vlakov

## JUŽNI KOLODVOZ.

## Odhodi.

0.40 (ekspresni) v Ljubljano, Beograd, Bukarest.  
5.35 (lokalni) v St. Peter, Ljubljano, Dunaj.  
5.35 (direktni) v Benetke (čez Cervinjan).  
6.10 (o) v Gorico, Videm, Benetke.  
6.40 (o) v Portogruaro (zveza za Videm).  
7.10 (direktni) v St. Peter, Ljubljano, Gra-dec, Dunaj, Reko.  
9.10 (direktni) v St. Peter, Ljubljano.  
10.10 (o) v Benetke in Milan preko Cervinjana.  
10.55 (o) v Gorico, Videm, Benetke.  
12.10 (o) v Portogruaro (zveza za Videm).  
12.30 (o) na Reko in Postojno.  
13.10 (direktni) na Dunaj čez Videm in Trbiž.  
15.50 (o) v Benetke čez Cervinjan.  
16.25 (o) v Videm in Benetke.  
16.40 (o) v St. Peter, Ljubljano, Dunaj.  
18.10 (direktni) v Benetke čez Cervinjan, Bolonjo.  
18.20 (o) v Tržič (zveza za Videm).  
18.40 (o) na Reko in Postojno.  
19.45 (d. br.) do Divače-Postojne.  
23.40 (ekspresni) v Benetke, Milan, Pariz.  
23.55 (o) čez Cervinjan v Benetke.

## Prihodi.

0.40 (direktni) iz Benetke, Cervinjana).  
5.10 (direktni) iz Bukarešte, Dunaja, Postojne.  
6.05 (o) iz Benetke in Cervinjana.  
7.31 (o) iz Postojne, St. Peter.  
8.35 (o) iz Vidma in Krimla).  
9.35 (direktni) iz Dunaja in Postojne.  
10.26 (o) iz Benetke, Cervinjana.  
10.55 (o) iz Vidma, Gorice.  
11.25 (direktni) iz Rima, Turina, Benetk, Vidma.  
12.22 (o) iz Dunaja, Ljubljane, Postojne.  
14.10 (direktni) iz Vidma, Gorice, Tržiča.  
15.10 (d. br.) iz Rima, Florence, Bolonje, Benetk.  
16.25 (ekspresni) iz Pariza, Benetk.  
16.45 (direktni) iz Reke, Postojne.  
17.15 (o. b) iz Benetk-Vidma.  
18.20 (o) iz Tržiča).  
19.37 (o) iz Reke, St. Peter.  
20.20 (o) iz Benetk, Cervinjana.  
20.45 (eksp.) iz Bukarešte, Beograda, Ljubljane.  
21.20 (direktni) v Benetke, iz Praga, Dunaja, Lju-bljane, St. Peter.  
22.55 (o) iz Benetk in Vidma.  
23.40 (o) iz Dunaja, Ljubljane, Postojne, St. Peter, Reke.  
23.55 (eksp.) iz Pariza, Milana, Benetk.  
\*) Ne vozijo ob nedeljah.  
\*) Vozijo tudi ob nedeljah samo od 2. julija do 24. septembra.

## POSTAJA PRI SV. ANDREJU (državna).

## Odhodi.

5.15 (o) v Herpelje, Kanfanar, Pulo.  
5.25 (brzovl.) v Gorico, Dunaj, Monakovo.  
5.35 (mešani) v Koper, Poreč.  
6.10 (o) v Gorico, Podbrdo.  
6.55 (meš.) v Koper, Buje.  
11.05 (o) v Gorico, Podbrdo.  
12.55 (brzovl.) v Herpelje, Kanfanar, Pulo.  
13.10 (meš.) v Koper, Buje, Poreč.  
16.02 (brzovl.) v Gorico, Podbrdo.  
17.25 (o) v Gorico, Podbrdo.  
18.10 (o) v Herpelje, Kanfanar, Pulo.  
19.25 (meš.) v Koper, Buje).  
7.30 (meš.) iz Herpelje.  
7.44 (o) iz Gorice.  
8.25 (meš.) iz Buje, Kopa).  
10.10 (o) iz Pule, Kanfanara, Herpelje.  
12.34 (meš.) iz Poreča, Buk. Kopa.  
12.40 (brzovl.) iz Podbrda, Gorice.  
15.45 (o) iz Podbrda, Gorice.  
16.55 (brzovl.) iz Pule, Kanfanara, Herpelje.  
16.58 (meš.) iz Buje, Kopa).  
21.30 (o) iz Podbrda, Gorice.  
21.35 (meš.) iz Poreča, Buje, Kopa).  
22.05 (o) iz Pule, Kanfanara, Herpelje.  
23.50 (brzovl.) iz Podbrda, Gorice.  
\*) Ob nedeljah ne vozijo.

## Borzna poročila.

|                         |        |
|-------------------------|--------|
| ogrske krome            | 1.05   |
| avstrijsko-nemške krome | 0.04   |
| čehoslovaške krome      | 78.76  |
| dinarji                 | 30.00  |
| leji                    | 15.78  |
| marke                   | 2.00   |
| dolarji                 | 23.60  |
| francoski franki        | 179.00 |
| švicarski franki        | 442.00 |
| angleški funti papirni  | 105.28 |
| angleški funti, zlati   | 110.00 |
| napoleoni               | 89.00  |

## Književnost in umetnost

**L. Š. Oreš: Pasti in zanka.** Kriminalni roman iz polpreteklega časa. Namen te knji-ge je dovolj jasno orisan že v predgovoru pisatelja. Pisatelj pravi: »Za psevdonomim, pod katerim se objavlja ta spis, se skriva pisatelj, ki je napisal že mnogo drugih in seveda čisto drugačnih stvari. Ta tu ni zapisana za slavo, temveč takorekoč za stavo... Neki prijatelj je namreč trdil, da slovenski pisci ne zmoremo ničesar, kar bi bilo malo bolj bogato na zunanjih do-godkih in ne »tako proketo lokalno«. Zda se bo pokazalo, ali in koliko se je po-srečilo ovreči ga. Če se je vsaj kolikor to-liko, je historija dosegla svoj namen — večjih in višjih ni imela!...»

**Ivan Zorec: Zmote in konec gospodične Pavla.** Povest izobraženega dekleta, ki živi na deželi in ki pride v družbo pohotnežev. Ti na vse kriplje delujejo, da bi jo ulovili v svoje mreže. Pavla se ji brani, a ob koncu enemu izmed njih že toliko zapade, da pobeže od svojega moža. Njim in sedji z zapeljivcem v vlaku. Tu ji besede zape-ljivca pokažejo njega pravi namen, kar jo privede do tega, da pobiti gnana od čiste naravi zopet k svojemu soprogu, ki je res-nično ljubi, ji odpusti in jo zopet sprejme. Pisatelj je tudi kaj dobro popisal žalostne vojne razmere v onih pokrajinah, ki niso bile neposredno prizadete po vojni.

**Rado Murnik: Zmote in konec gospodične Pavla.** Dnevnik male navihanke, katerega bodo z veseljem čitali stari in mladi. Vida, »učen-ka in preganjana nedolžnost« kaj živo opi-suje »krivice«, katere mora vsled svoje porednosti prenašati. Knjigo je ilustriral naš rojak Saša Šantel.

Omenjene knjige se lahko naroče pri društvu »Prosveta« v Trstu, via Fabio Filzi 10/I po sledečih cenah: Pasti in zanke: Lit 2'60, Zmote in konec gospodične Pavla: Lit 2'40, Zmote in konec gospodične Pavla: Lit 2'40, Zmote in konec gospodične Pavla: Lit 2'40. Pri pošiljavih s pošto: približek poštnine. Nadalje sprejema »Prosveta« tudi na-ročila za knjigo »Unuk kraljevića Marka«. Knjiga obsega 320 strani, je pisana v hrva-ščini in bo stala okoli 12 lir.

Kdor — bodisi društvo ali posameznik — bi si želel naročiti kakor drugo knjigo, lahko stori to potom društva »Prosvete« v Trstu (via Fabio Filzi 10/I, ki mu jo pri-skrbi po originalni ceni.

## Mali oglasi

se računajo po 20 stotink beseda. — Najmanjša pristojbina L 2.—. Debele črke 40 stotink be-ceda. — Najmanjša pristojbina L 4.—. Zgor-lišče slabo, plača polovično ceno.

**SLAŠČIČARSKI mojster, Slovenec,** zmožen samostojno voditi vsa v to stroko spadajoča dela, 35 do 40 leten, neoženjen, se išče. Na-stop službe s 1. oktobrom. Ponudbe na Ka-rola Draščika, peka in slaščičarja, Gorica, Via Carducci 21. 1691

**STANOVANJE** z eno ali dvema sobama in ku-hinjo, isčem, samo v predmestju. Posredo-valci izključeni. Ponudbe pod »Domačin« na upravištvu. 1692

**PRODAM 10 letnikov** »Dom in Sveta«, nekaj vezanih, nekaj nevezanih, od leta 1905 do 1915, več knjig »Slovenske Matice« in dve vezani knjigi: »Oesterreich in Wort und Bild«. Naslov pri upravištvu. 1693

**EGIPTOVSKI profesor grafologije** pove karak-ter in usodo življenja. Sprejema od 9 do 19 v Trstu, via Carducci 24, V. 1694

**KLAVIR**, z močnim glasom se prodaja za 1100 lir Corso Garibaldi 29, vrata 6. 1695

**PRIVAT-SCHÜLERHEIM** Meran-Obermair, Pension Mazoner. Internat za dekce srednjih in ljudskih šol. V kraju: gibanja, realna, višja realna, trgovska šola z nemškim poučnim jezikom ter »Istituto tecnico« z latinskim poučnim jezikom. Tečaj v nemščini, francoščini, angleščini za dekce. Dobra oskrba in strogo nadzorstvo zaposleno. Re-fERENCE in prospekti na razpolago. 1379

**POZOR!** Nujno potrebujem mnogo srebra. Placati krome in goldnarje po najvišjih ce-nah. Via Malcanton 7, II. levo. 1594

**BARVANJE** moških in ženskih oblek (ne da bi se razšile) pranje, likanje oblek, čiščenje v suho, pranje in likanje zavez. Via Udine 49 (prej Belvedere), Via Salice 2, Pellizzaro. 1668

**BAKER**, med se plačuje do L 4.60. Scalinata 3, Fonda. 1676

**SODI**, hrastovi, novi in rabljeni, mali in veliki, se prodajajo v ulici S. Francesco d'Assisi št. 44. 1684

**KRONE** srebrne in zlate, plačuje po najvišjih cenah Perlot, Via S. Francesco 15, II. 19

**POZOR!** Krone, perle, zlato, platin in zobovje po najvišjih cenah plačuje edini grosist Bel-leli Vita, via Madonna 10. I. 16

**SVINEC** mehek (olovo) kupujem vsako mno-žino. Naslov Kuret, Sattelaitane 1. 195

**MIZAR** se priporoča za vsakovrstna mizarska dela. Josip Bizjak, via Lavoratori 213. 74

## Zaloga pohištva

## ANTON BREŠČAK

Gorica, Via Carducci št. 14

(prej Gospodina ulica).

Doma kar manjka naj pregleda vsak — vse naj napiše si pri dnevnih luči — omare mize, stole, posteljnjak — in vse kar rabi sploh v domači kuči. — Kar manjka, to mu preskrbi Breščak — širi-najst številka ulica Giuste Carducci.

## Hranilnica in posojilnica v Šturjah pri Ajdovščini

## proda za nizko ceno kino

z motorjem na bencin 5 1/2 HP in električnim glasovirjem, vse v najboljšem stanju. Pojasnila in ogled pri Hranilnici in posojilnici v Šturjah pri Ajdovščini. 593

## Pohištvo

Via 583

Udine 25

Obedne sobe od lir 2400 naprej, poročne sobe iz masivnega lesa od lir 1500 naprej, kakor tudi drugo navadno in fino pohištvo.

## MLEKO

dobro, pastelizirano ima vsak dan na razpolo-go na drobno in debelo po zmernih cenah Mlekarna Alojzij Možina, Gorica, via Morelli 27. 593

## Dr. A. GRUSOVIN

speciastist za kožne in spolne bolezni ter negovanje kože, perfekcioniran na du-najskih klinikah.

Sprejema od 9—12 in od 3—7 ure.

Gorica (Piazza grande) Travnik hiša Paternoli. 60)

15. septembra t. l.

## ODPRETJE

novega in velikega zavoda in konvikta

## MINERVA

v Opatiji.

Pojasnila:

Via Rossini št. 16. Šola Minerva.

Telefon 47-20.

(80)

## Srebrne krome in zlato pla-

čujem po najvišjih cenah

## ALOJZIJ POVH

Trst, Piazza Garibaldi št. 2

(prej Barriera)

## IVAN KERŽE

Ima v lastni zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, steklovine, lesa in emailirane proti.

TRST — Piazza San Giovanni

## Najstarejši slovenski denarni zavod.

## Tržaška posojilnica in hranilnica

registrirana zadruga z omejenim poročilom,

uraduje v svoji lastni hiši

ulica Torrebianca šte. 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje

po 4%.

veče in stalne vloge po dogovoru.

Daje posojila na vknjižbe, menjice, za-stave in osebne kredite. — Obrestina mera po dogovoru.

Uradne ure za širanke od 9 do 13.

Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt

Št. telef. 25-67.

## Naročalte in širite

„EDINOST“

## Vsi vojni oškodovanci

kateri so zamudili prijaviti škodo v določenem roku (31. XII. 1921), se lahko zgledajo pri gg. Kerševani Dragotinu in zapriseženem izvedencu inženjerju A. Gaspari ob ponedeljkih, sredah in petkih od 8. do 10. ure predpoldne v GORICI, ulica S. Chiara št. 4, I. nadst., katera bosta pri-pomogla, da se ta poznejša prijava pripozna, 44/20

## ALESSANDRO LEVI-MINZI

via del Rettori 1

in

via Malcanton

7-13

Absolutno konkuren-

čne cene. 67)

## JADRANSKA BANKA

belniška glavica L 15.000.000

Rezerve L 5.100.000

Dunaj, Opatija, TRST, Zadar.

Affilirani zavodi v Jugoslaviji: Jadranska banka, Beograd in

njene podružnice v Celju, Cavtatu, Dubrovniku, Ercegnovem, Jelsi,

Kortulu, Kotoru, Kranju, Ljubljani, Mariboru, Metkovicu, Sarajevu,

Splitu, Šibeniku in Zagrebu.

Affilirani zavod v New-Yorku: Frank Sakser State Bank.

Izvršuje vse bančne posle.

## PREJEMA VLOGE

na hranilne knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje po 4%.

Na odpoved vezane vloge obrestuje po najugodnejših pogojih, ki jih sporazumno s stranko določa od slučaja do slučaja.

Daje v najem varnostne predale (safes)

Zavodovi uradi v Trstu:

Via Cassa di Risparmio šte. 5 — Via S. Nicolò šte. 9.

Telefon št. 1463, 1793, 2676. Blagajna posluje od 9. do 13. ure.